

Filmrendezők színházban: A nagy ivás (Gothár Péter a Katonában)

BORI ERZSÉBET

1996.12.19 00:00

FILM

Tetszik 0

Megosztás

Aki a Moszkva-Petuski utat oda-vissza megjárta, az ne csodálkozzék, ha a végén a detoxban ébred, és már nyomják is a kezébe a kényszergyógykezelésre szóló zárt osztályi beutalót. Venegyikt Jerofejev színdarabja persze nem ilyen közvetlenül folytatja a fent nevezett nagy alkoholregényt. Hősét nem Venyicskának hívják, hanem (Gurevics) Lvovuskának, és nem is ama Vörös térbe torkolló nagy utazásra következik a hatósági finálé. De a többi stimmel. Ahhoz a kevés íráshoz, amelyet Jerofejev a főmű, a nagy ivás árnyékában mintegy melléktermékként elkövetett, bőven elég volt egyetlen téma is.

Aki a Moszkva-Petuski utat oda-vissza megjárta, az ne csodálkozzék, ha a végén a detoxban ébred, és már nyomják is a kezébe a kényszergyógykezelésre szóló zárt osztályi beutalót. Venegyikt Jerofejev színdarabja persze nem ilyen közvetlenül folytatja a fent nevezett nagy alkoholregényt. Hősét nem Venyicskának hívják, hanem (Gurevics) Lvovuskának, és nem is ama Vörös térbe torkolló nagy utazásra következik a hatósági finálé. De a többi stimmel. Ahhoz a kevés íráshoz, amelyet Jerofejev a főmű, a nagy ivás árnyékában mintegy melléktermékként elkövetett, bőven elég volt egyetlen téma is.

A Walpurgis-éjre könnyű rásütni - rá is sütötték - a könyvdráma minősítést. Tényvaló, hogy roppant súlyú szöveget hömpölyögtet, könyvtárnyi úgynevezett műveltséganyag keveredik benne a mozgalmi zsargon áporodott dumájával és a részeg hablattal, az ivásra fölesküdt filozófusok bölcselmeivel. E sokszintes, allúziókkal és idézetekkel rakott szöveg minden rétege, minden utalása csak a szoros olvasásban tárható föl; a színpadi történések sűrűjében lehetetlen őket követni. És az is igaz, hogy Jerofejev nem tesz mást, mint hogy elosztja a szereplők között ezt az áradó szövegfolyamot, nagyvonalúan eltekintve a beszédmódváltás, a nyelvi jellemzés színpadi követelményétől. De...

De legalább ennyi ellenérv szól a szövegdráma vádja ellen. Mert Jerofejev éjjeli menedékhelyén/6-os számú kórtermében még így is sűrűbb az élet, mint akárhány társalgási színműben, és az alakok sem téziseket illusztráló papírfigurák, hanem nehéz múltú és sorsú karakterek, akiket alkoholistá roncs létükre (a szerzői intenció szerint: éppen ezért) sem tudott gleichschoalten a nagy államszocialista daráló. Mert az igazi határvonalat, amely a barikád két oldalán állók, a személyzet és az ápoltak között húzódik, még az elkülönülő nyelvhasználatokkal is vastagon kirajzolja Jerofejev.

A Walpurgis-éjt, az április 30-áról május elsejére virradó éjszakát bátran nevezhetjük kettős ünnepnek. Míg a felsőbbség a munkásosztály nagy nemzetközijére alapoz, addig a törvényen kívüliek az alvilág szesz nyitotta kapuján ereszkednek lefelé. A szocialista álomból, ha lepedékes szájjal és hasogató fejjel is, de lehetséges ébredés. Ám olyat, hogy visszaszállás, nem ismer a történelem: még ki sem ürül a kórterembe csempészett tízliteres uborkásüveg, amikor a hősök rájönnek, hogy a halálba itták magukat. Erre a tomboló, metilmámoros éjszakára nem jön a másnap.

A Gothár Péter rendezte előadásnak a csapatmunka a legnagyobb erénye. Ez itt nem a jutalomjátékok darabja, a Walpurgis-éjt nem a Katona József Színház sztárjai játsszák, ahogy a díszletek és jelmezek tervezői (Szabolcs János, Berzsenyi Krisztina) sem produkálhattak semmi látványosat a társadalom szemetjének épült elkülönítő szocreál tárgyai közt köpenyben és pizsamában mászkáló alakok színpadra állításakor. Ez az előadás attól jó, hogy minden rendű és rangú közreműködője képes volt visszafogni magát.

Beleértve a közönséget is. A Walpurgis-éj nem tartozik a Katona sikerdarabjai közé. Szó sincs arról, hogy a nézőtér tátong az ürességtől, pusztán nem verik szét a házat. A nézők nem távoznak tüntetően, de a szünetben azért annyit megjegyeznek: "Amikor annyi szép darab van..." A helyzet ironikus: a Jerofejev-színmű elsodró költészete nemcsak szép, de még szórakoztató is a maga setét humorával. A helyzet reménytelen: a Walpurgis-éj - a darab is, az előadás is - éppen azoknak szólna, akik nem járnak színházba.

Bori Erzsébet

Venegyikt Jerofejev: Walpurgis-éj, avagy a kővendég léptei. Fordította: Baka István; rendezte: Gothár Péter; díszlet: Szabolcs János; jelmez: Berzsenyi Krisztina; zene: Selmeczi György; szereplők: Fekete Ernő, Lengyel Ferenc, Molnár László, Kun Vilmos, Dévai Balázs, Hollósi Frigyes, Rajkai Zoltán, Varga Zoltán, Hevér Gábor, Garay József, Stohl András, Tóth József, Végvári Tamás, Söptei Andrea, Olsavszky Éva, Kiss Eszter, Szabó Győző.